

SV. PIJO X.

MOTUPROPRIJ O CRKVENOJ GLAZBI

- Tra le sollecitudini -

(Inter pastoralis officii sollicitudes)

„Među brigama“

(1903.)

Papinsko pismo Rimskom kardinalu vikaru - 8. prosinca 1903.

Među brigama pastirske službe, ne samo najviše učiteljske Stolice, što ju, premda nevrijedni, zauzimamo po nedokučivoj odluci Božje Providnosti, nego i svake pojedine crkve, jest bez sumnje jedna od najvažnijih, da se uzdrži i unapređuje ures kuće Božje, u kojoj se slave najuzvišenija otajstva vjere, i u kojoj se sastaje kršćanski puk, da dobiva milosti sakramenata, da prisustvuje svetoj misi, da se klanja presvetom oltarskom sakramentu i da se u javnom i svečanom liturgijskom bogoslužju priključi zajedničkoj molitvi Crkve. Zato ne smije ništa u crkvi da se zbiva, što bi moglo ili buniti ili samo stezati pobožnost i sabranost vjernika, ništa, što bi moglo razborito da im dosađuje ili ih sablažnjava, ništa prije svega, što bi moglo izravno da vrijeđa dostojanstvo i svetost bogoslužja, i što bi stoga bilo nedostojno kuće molitve i Veličanstva Božjega.

Nećemo potanko da nabrajamo zloporabe, što bi se mogle u tom pogledu ušuljati. Danas samo obraćamo Našu pažnju na jedan od najraširenijih zlih običaja, što ga je veoma teško odstraniti, i na koji se je katkada požaliti i ondje, gdje je sve drugo najveće hvalevrijedno, naročito glede ljepote i krasote crkve, glede sjaja, reda i skladnosti ceremonija, glede asistencije klera, glede ozbiljnosti i pobožnosti onih, koji bogoslužje obavljaju.

Mislimo na zao običaj u crkvenom pjevanju i u crkvenoj muzici. I uistinu: ili je poradi same u sebi nestalne i promjenljive naravi ove umjetnosti, ili poradi vremenom nastala iskvarena ukusa i običaja, ili stoga, što je svjetovna i kazališna umjetnost ubitačno djelovala na crkvenu, ili je razlog ono ugodno čuvstvo, što ga muzika neposredno proizvodi, te koje ne ostaje baš lako u svojim pravim granicama, ili napokon poradi mnogih predrasuda, što u toj stvari lako nastaju, pa se onda čvrsto zabiju u glavu i ozbiljnih inače i pobožnih ljudi: činjenica jest, da u ovom predmetu postoji trajno nagnuće, da se udaljimo od pravovaljanih propisa, što su ustanovljeni u svrhu, za koju i jest uopće dopušteno umjetnosti da služi bogoslužju, i koja je dosta jasno označena u crkvenim

kanonima, u naputcima općih i pokrajinskih sabora, kao i opetovano u propisima svetih rimskih kongregacija i naših predšasnika papa.

Baš Nam je prava zadovoljština, što možemo priznati mnogo dobra, što je u tom smjeru za posljednjeg desetljeća učinjeno i u Našem gradu Rimu i po mnogih crkvama Naše domovine, a osobito u nekih zemljama, gdje su se odlični i u Božjoj službi revni muževi udružili u cvatuća društva uz odobrenje apostolske Stolice i pod ravnanjem biskupâ, te crkvenoj muzici u gotovo svim svojim crkvama i kapelama pribavili posvemašnju čast i ugled. No daleko smo još od cilja, da ovo dobro postane sveopće dobro za sve, te ako pomišljamo na Naše lično iskustvo i pogledamo na veoma brojne tužbe, što su Nam odasvud stigle u ovom kratkom razdoblju, otkako se svidjelo Gospodinu uzvisiti Našu neznatnu osobu na najviši stepen rimskoga biskupstva: držimo bez odgađanja, da je Naša prva dužnost, da podignemo svoj glas, pa zabacimo i osudimo sve, što je u crkvenom bogoslužju skrenulo sa spomenutoga puta.

Doista vruće želimo, da pravi kršćanski duh u svakom pogledu nanovo procvate i u srcima se vjernika uzdrži; zato je od potrebe, te se nada sve brinemo za svetinju i dostojanstvo crkve Božje, u kojoj se vjernici upravo i sastaju, da crpe spomenuti duh iz njegova najodličnijega vrela, naime iz učestvovanja kod svetih tajna te javnih i svečanih molitava Crkve.

A uzaludno je ufanje, da će za tu svrhu saći obilat blagoslov Božji, ako naše poštovanje naprama Najvišem, umjesto da se podigne u vis poput miomirisna daha, ono naprotiv utiskuje u ruku Gospodinovu bič, kojim je božanski Spasitelj jednoč istjerao iz hrama nevrijedne oskrvnitelje.

Pa stoga, da se od ovoga časa ne uzmogne nitko time ispričavati, kao da ne poznaje točno svoje dužnosti, i da se zapriječi svaka neizvjesnost glede tumačenja nekih već naređenih propisa, pronašli smo za prikladno, da u kratko podsjetimo na ona načela, prema kojima treba da je uređena crkvena muzika kod crkvenog bogoslužja, te tako sastavimo općenitu jednu sliku iz najpoglavitijih crkvenih propisa protiv najobičnijih zloporaba.

I zato objelodanjujemo Mi od svoje volje („motu proprio"), sve zrelo prosudivši, ovaj Naš naputak, za koji Mi kao za jedan na neki način pravni kodeks (Codex juridicus) crkvene muzike, krjepošću punine Naše apostolske vlasti, zahtijevamo, da ima zakonsku moć, te ovim Našim ručnim pismom nalažemo svim, da ga najsavjesnije vrše.

Naputak za crkvenu glazbu

I. Osnovna načela crkvene glazbe.

1. Crkvena glazba, kao potrebiti dio svečane liturgije, participira u njezinoj općenitoj svrsi, koja je slava Božja i posvećenje i izgradnja vjernika. Crkvena glazba pridonosi svoj dio da poveća ljepotu i sjaj svetih ceremonija. Njezina je naročita zadaća da prikladnim napjevima zaodjene liturgijski tekst, što ga liturgija pruža vjernicima. Stoga je vlastito crkvenoj glazbi da dade još veću snagu liturgijskom tekstu, te ovaj lakše pobudi vjernike na pobožnost i bolje pripravi duše da prime plodove milosti, koje proizlaze iz služenja svetih tajna.

2. Zato je potrebno da sveta glazba imade ista svojstva, što ih ima i sama liturgija, to jest u prvom redu svetost i prikladnost umjetničkog oblika, a otale izvire i treća vlastitost: općenitost crkvene glazbe.

Budući da sveta glazba treba da bude sveta, valja od nje udaljiti ne samo sve ono, što je god profano samo po sebi, nego i sve, što je profano po načinu, kojim je izvode glazbenici.

Sveta glazba treba da k tomu bude prava umjetnost, jer inače ne bi mogla da u onoj mjeri utječe na duh onih, koji je slušaju, u kojoj to mjeri želi Crkva da se zbiva, kad je dozvolila da umjetnost zvukova sudjeluje u liturgiji.

No ujedno treba da crkvena glazba bude i općenita. Dopušteno je doduše svakom pojedinom narodu da u crkvenim kompozicijama primjenjuje one posebne glazbene oblike, koji označuju naročitu značajku njegovog glazbenog shvaćanja. Ali sve to valja da u toj mjeri bude podređeno općenitim vlastitostima svete glazbe, te nijedan pripadnik drugih naroda, kad to čuje, ne bude neugodno dirnut.

II. Vrste svete glazbe.

3. Sve se ove vlastitosti u najvećoj mjeri nalaze u t. zv. gregorijanskom pjevanju, pa je ono stoga vlastito pjevanje Rimske Crkve. Ovo je pjevanje Rimska Crkva najvećom brigom dugim tijekom vjekova čuvala u liturgijskim kodeksima, pa ga i danas izravno predstavlja vjernicima kao svoje pjevanje. U nekim dijelovima liturgije propisuje Rimska Crkva isključivo ovo pjevanje, što su ga najnovija istraživanja tako sretno dovela do prvotne potpunosti i čistoće. Stoga je oduvijek gregorijansko pjevanje bilo smatrano kao najviši uzor svete glazbe, te se prema tomu može s pravom postaviti opće pravilo da je neka glazbena kompozicija, koja služi Crkvi, to više sveta i liturgijska, što se više svojim duhom, shvaćanjem i inspiracijom približuje gregorijanskom napjevu; nasuprot je to manje dostojna Božjega hrama, što se više udaljuje od ovog najvišeg uzora.

S ovih razloga valja u svetim obredima obnoviti staro gregorijansko pjevanje, kako nam ga je predala tradicija; sigurno je naime, da bogoslužje ništa ne gubi od svoje svečanosti, ako ga i ne prati nikakva druga vrsta crkvene glazbe osim gregorijanskog pjevanja. Posebice valja nastojati da se obnovi gregorijansko pjevanje i sa strane puka, te vjernici opet, kako je to nekad bilo, aktivno sudjeluju kod službe Božje i svetih tajna.

4. Spomenute vlastitosti posjeduje u odličnoj mjeri i t. zv. klasična polifonija, osobito ona rimske škole, koja je postigla svoj vrhunac u Petru Alojziju Palestrini, a i kasnije je proizvodila odlične kompozicije tako u liturgijskom, kao i u glazbenom smislu. Klasična se polifonija dobro prilagođuje gregorijanskim napjevima, koji su vrhovni uzor crkvene glazbe, i zato je bila dostojna da dobije svoje mjesto uz gregorijansko pjevanje u najvećim crkvenim svečanostima, kao što su liturgijske funkcije rimskoga Pape. Zato će trebati i klasičnu polifoniju u širokom opsegu obnoviti, osobito u znamenitijim bazilikama, stolnim crkvama, sjemeništima i ostalim crkvenim zavodima, ukoliko to dopuštaju potrebna sredstva.

5. Crkva je neprestance gajila napredak umjetnosti, pa ga i dalje njeguje primjenjujući bogoštovlju sve ono, što je ljudski um tijekom stoljeća dobra i lijepa

pronašao, ali pri tom valja da ostanu netaknuti liturgijski propisi. Pa i najnoviju vrstu glazbe dozvoljava Crkva kod liturgijskih funkcija, jer je i ona pružila djela puna uzvišenosti, mudrosti i ozbiljnosti, koja nipošto nisu nedostojna svetih obreda. Ipak će trebati pomno paziti da glazbena djela, prilagođena današnjem stilu, ne bi sadržavala nešto profano ili teatralno, ili da ne bi bila u svojem vanjskom obliku izrađena po uzoru profanog pjevanja. Na to će trebati paziti već stoga, jer novija glazba i njezino shvaćanje zahvaljuje svoj postanak pretežno profanom porijeklu (isp. str. 74. VIII.).

6. Među vrstama novije glazbe manje je podesan za liturgijske funkcije teatralni stil, koji se u prošlom vijeku toliko proširio u Italiji. Taj je stil po svojoj prirodi oprečan gregorijanskom pjevanju i klasičnoj polifoniji i prema tomu vrhovnom zakonu svake svete glazbe. Osim toga nutarnji sastav, ritam i konvencionalizam, kako kažu, novije glazbe, slabo je prikladan za ono, što traži pjevanje, koje je doista liturgijsko.

III. Liturgijski tekst.

7. Vlastiti je liturgijski jezik Rimske Crkve latinski. Stoga je zabranjeno u svečanim liturgijskim funkcijama pjevati pučkim jezikom, naročito u promjenljivim, kao i u nepromjenljivim dijelovima mise i časoslova.

8. Budući da su za svaku liturgijsku funkciju propisani liturgijski tekstovi, koje treba pjevati, kao i njihov poredak, stoga nije dozvoljeno poremetiti ovaj poredak, niti po svojoj volji zamijeniti ove tekstove drugima u cijelosti ili ih i samo djelomice izostaviti, osim ako rubrike dopuštaju da se pojedini stihovi, dok ih kor jednostavno recitira, glazbeno izvrše namjesto pjevanjem i samim orguljama. Jedino se dozvoljava prema običaju sv. Rimske Crkve da se u svečanoj misi iza stiha „Benedictus“ pjeva pjesma presv. olt. sakramentu. Isto se tako dozvoljava da se poslije pravilno otpjevanog Ofertorija u ostalo slobodno vrijeme pjeva mala pjesma s tekstom, koji je Crkva odobrila.

9. Liturgijski tekst treba pjevati onako, kako ga pružaju liturgijske knjige i ne smije se pri tom nijedna riječ iskvariti ni dodati ni opetovati ni rastavljati pojedine slogove. Uvijek valja tako pjevati, da se može razumjeti liturgijski tekst.

IV. Vanjski oblik liturgijskih kompozicija.

10. Svaki pojedini dio mise i časoslova valja da i u glazbenom pogledu sačuva onaj smisao i oblik, koji im je dala crkvena predaja i koji je na odličan način, izražen gregorijanskim pjevanjem. Različito se dakle komponuje Introit, različito opet Gradúale, Antiphona, psalam, himan, Gloria in excelsis i t. d.

11. Posebice valja se držati ovih propisa:

a) Kyrie, Gloria, Credo i t. d. u misi treba da sačuvaju svoju jedinstvenost, koja je vlastiti svakom od ovih tekstova. Nije dakle dozvoljeno ove tekstove komponirati u odjelitim dijelovima, tako, kao da svaki od ovih dijelova sačinjava potpuno glazbeno djelo, koje bi se moglo odijeliti od drugih i staviti na njihovo mjesto.

b) Kod pjevanja vespera valja se redovno držati odredaba CE, koji propisuje gregorijansko pjevanje u psalmodiji, dozvoljava figuralnu glazbu kod pjevanja stiha Gloria Patri i kod himna. Ipak je dozvoljeno o većim svetkovinama pjevati psalme naizmjenice

gregorijanskim pjevanjem i t. zv. falsibordoni ili na sličan način prikladno raspoređenim stihovima. Katkad će se moći dozvoliti i to da se čitavi pojedini psalmi glazbeno komponiraju, ali tako, da je uvijek sačuvan oblik, koji je vlastit psalmodiji. To će reći: da se dobiva dojam da pjevači izmjenično pjevaju psalme, bilo novim motivima, bilo motivima, koji su preuzeti iz gregorijanskog pjevanja ili su ovomu slični. Uvijek su dakle zabranjeni i isključeni t. zv. psalmi di concerto.

c) U crkvenim se himnima ima sačuvati tradicionalni oblik himna. Nije dakle dozvoljeno komponovati n. pr. „Tantum ergo“ tako, te prva kitica predstavlja romancu, kavatinu ili jedan adagio, a „Genitori“ jedan allegro.

d) Antifone u vesperama treba redovito pjevati njihovim vlastitim gregorijanskim napjevom. No ako bi se u nekom posebnom slučaju pjevale drugačije, ne smiju nikad imati oblik jedne koncertne melodije, niti opseg mottetta ili kantate.

V. Pjevači.

12. Sve ono, što pjeva celebrans i njegovi poslužnici kod žrtvenika služeći svete tajne, treba uvijek pjevati isključivo gregorijanskim pjevanjem i ne smije biti praćeno orguljama. Sve je ostalo, što se pjeva u liturgiji, vlastito kuru levitâ i stoga crkveni pjevači, pa bili oni i svjetovnjaci, zamjenjuju uvijek kor klerikâ. Dosljedno valja da barem najveći dio glazbenih djelâ, što ih izvode, sačuva značaj koralne glazbe (koja se izvodi u kuru). Time se ne isključuje potpuno "solo pjevanje. Ali ono ne smije nikad preoteti maha u liturgijskoj funkciji, tako, da bi najveći dio liturgijskog teksta bio pjevan ovim načinom. Solo-pjevanje valja nasuprot da ima značaj jednostavne oznake ili harmoničke indikacije, koja je usko povezana s ostalom koralnom kompozicijom.

13. Iz istog načela slijedi i to, da pjevači obavljaju u crkvi pravu liturgijsku funkciju, pa stoga ženske osobe, jer su nesposobne za takvu službu, ne mogu imati pristupa da sudjeluju u pjevačkom kuru. Kad se dakle žele primijeniti visoki glasovi sopran i kontraalt, valja se pobrinuti da ih prema prastarom običaju Crkve pjevaju dječaci.

14. Sudjelovati u pjevačkom kuru u crkvi smiju samo pjevači, koji su poznati s pobožnosti, čistoće života i čednosti, kako to traži sveta služba, koju vrše. Bit će osim toga prikladno da pjevači, dok pjevaju u crkvi, budu odjeveni crkvenim haljinama i superpelicejem, a ako se nalaze na kuru, koji je odviše izložen pogledima vjernika, da budu zaštićeni rešetkama.

VI. Orgulje i glazbala.

15. Premda je glazba, koja je vlastita Crkvi, vokalna, ipak je dozvoljeno pjevanje pratiti orguljama. Smiju se u pojedinim slučajevima, unutar zakonitih granica, upotrebljavati i druga glazbala, ali, kako to određuje Caeremoniale Episcoporum, nikad bez naročite dozvole mjesnog Ordinarija.

16. Budući da je u crkvenoj glazbi uvijek najglavnije pjevanje, orgulje i ostala glazbala valja da prate i pomažu pjevanje, a nikad ga ne smiju potisnuti u pozadinu ili prigušiti.

17. Nije dozvoljeno da pjevanju prethode dugački preludiji, niti ga smiju prekidati intermezzi.

18. Glas orgulja (kad prati ili prethodi pjevanje) valja ne samo da odgovara prirodi ovog glazbala, nego i svim onim vlastitostima prave crkvene glazbe, kako je to prije navedeno.

19. U crkvi je zabranjeno igrati na glasoviru, a isto tako je zabranjena i upotreba bučnih instrumenata, kao što su bubnjevi, činele i slično.

20. Strogo je zabranjeno da t. zv. limene glazbe sviraju u crkvi. Samo u pojedinom slučaju, uz pristanak mjesnog Ordinarija, moći će se dozvoliti ograničeni izbor t. zv. limenih glazbala, prikladan okolini, ali samo uz uvjet, da je i kompozicija i pratnja sastavljena u dostojnom stilu i sličnom sviranju orgulja.

21. Mjesni Ordinarij može dozvoliti da u ophodima izvan crkve svira t. zv. limena glazba, ali uz uvjet, da se ni na koji način ne izvode profani komadi. Bilo bi u takovim slučajevima poželjno da se glazba na to ograniči, da prati duhovne pjesme, što ih na latinskom ili pučkom jeziku pjevaju pjevači ili pobožna udruženja, koja sudjeluju u ophodu.

VII. Opseg liturgijske glazbe.

23. Nije dozvoljeno da se pusti svećenika kod žrtvenika radi pjevanja ili sviranja dulje čekati, nego to traže liturgijski obredi. Prema crkvenim propisima „Sanctus“ u misi treba, otpjevati prije podizanja, te u tom pravcu treba i celebrans da vodi računa o pjevačima. „Gloria“ i „Credo“ treba da prema gregorijanskoj predaji budu relativno kratki.

24. Uopće govoreći treba kao tešku zloporabu osuditi kad bi u crkvenim funkcijama liturgija izgledala kao nešto drugotno, što kao da služi glazbi, dok je u zbilji glazba jednostavno dio liturgije i njezina ponizna i službenica.

VIII. Glavna sredstva.

25. Da se sve, što je ovdje rečeno, uzmogne točno provesti, neka biskupi, ukoliko to nisu već učinili, osnuju u svojoj dijecezi posebno povjerenstva osoba, koje su upućene u svetu glazbu. Ovome će povjerenstvu biti zadaća da nadzire glazbu, koja se izvodi u odnosnim crkvama. Valja pri tom paziti ne samo na to, da glazbene kompozicije budu dobre same po sebi, već i na to, da odgovaraju spremi i snazi pjevača i da budu uvijek valjano izvedene.

26. Prema odredbama Tridentskog crkvenog sabora valja da se u sjemeništima klerika i crkvenim zavodima sa svim marom njeguje gore spomenuto gregorijansko pjevanje. Sjemenišni poglavari neka u tom pravcu bodrenjem i pohvalom potiču svoje mladahe podložnike. Gdje je to moguće neka se među klericima osnuje Schola Cantorum sa zadaćom da izvodi svetu polifoniju i dobru liturgijsku glazbu.

27. U redovitim predavanjima o liturgiji, moralu i crkvenom pravu, što ih slušaju klerici, neka se ne izostavi da se naglase one tačke, koje se naročito odnose na načela i propise o svetoj glazbi. Pri tom treba nastojati da se klerici pouče i o estetici svete

umjetnosti, te ne izađu iz sjemeništa bez onih saznanja, koja su toliko potrebita za punu crkovnjačku izobrazbu.

28. Valja se pobrinuti, da se barem kod glavnih crkvi ustanove stare Scholae Cantorum, kako je to s velikom korišću već učinjeno na mnogim mjestima. Pa i u samim manjim i seoskim crkvama ne će biti teško da revni kler ustanovi ove Scholae Cantorum, jer će ovim putem najlakšim načinom oko sebe okupiti dječake i odrasle na njihovu korist i na lijepi primjer puku.

29. Valja podržavati i unapređivati i visoke škole za svetu glazbu, te pridonositi potrebita sredstva da se one ustanove ondje, gdje ih nema. Od najveće je naime važnosti da se sama Crkva brine za glazbenu izobrazbu svojih učitelja (upravitelja kora), orguljaša i pjevača, prema zakonima prave umjetnosti.

30. Konačno se preporuča upraviteljima kora, pjevačima, kleru, poglavarima sjemeništa, crkvenih i redovničkih zavoda, župnicima, upraviteljima crkvi, kanonicima stolnih i zbornih crkvi, a naročito mjesnim Ordinarijima, da sa svom revnošću nastoje oko provođenja ovih reformi, koje su bile toliko željene i tražene, da ne bi bio prezren i sam crkveni autoritet, koji je ove reforme ne jedanput predložio, a sada ih ponovno preporuča.

Dano u Našoj apostolskoj palači u Vatikanu na dan djevice i mučenice sv. Cecilije, 22. studenoga 1903., u prvoj godini Našega pontifikata.

PIUS PP. X.

Prijevod na hrvatski:

Papinsko pismo, u: *Vrhbosna - katoličkoj prosvjeti*, Sarajevo, 1904, god. XVIII., br.2.

Motuproprij, u: Dragutin KNIEWALD, *Liturgika*, Zagreb, 1937. str. 71-75.